

The Journal of Turkish Dental Research
Türk Diş Hekimliği Araştırma Dergisi

e-ISSN: 2822-4310, Cilt 3, Sayı 3, Eylül - Aralık 2024
Volume 3, Number 3, September - December 2024

**Türkiye'deki Devlet ve Vakıf Üniversitelerinin Diş Hekimliği Fakültelerinin
Müfredatlarının İletişim Becerileri Eğitimi Açısından Karşılaştırılması**

Comparison of Communication Skills Education in Dental Faculty Curriculum of State
and Foundation in Türkiye

Diş Hekimliğinde İletişim Eğitimi

Fadime BADUR¹

¹Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Ali Cavit Çelebioğlu Sivil Havacılık Yüksekokulu,
Havacılık Yönetimi Bölümü
fadimebadur@hotmail.com
ORCID: 0000-0002-3620-9047

Çıkar Çatışması: Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 05-07-2024

Kabul Tarihi / Accepted: 19-09-2024

Yıl / Year: 2024 | **Cilt – Volume:** 3 | **Sayı – Issue:** 3 | **Sayfa / Pages:** 421-433

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Fadime BADUR

<https://doi.org/10.58711/turkishjdentres.vi.1511080>

Türkiye'deki Devlet ve Vakıf Üniversitelerinin Diş Hekimliği Fakültelerinin Müfredatlarının İletişim Becerileri Eğitimi Açısından Karşılaştırılması*

Comparison of Communication Skills Education in Dental Faculty Curriculum of State and Foundation in Türkiye

ÖZET

Amaç: Diş hekimlerinin etkin iletişim becerilerine sahip olmaları hem kaliteli sağlık hizmeti sunulması hem de doğru sağlık çıktularına ulaşılabilmesi açısından önemlidir. Bu çalışma, Türkiye'de bulunan devlet ve vakıf üniversitelerindeki diş hekimliği fakültelerinin müfredatlarını iletişim becerileri eğitimi açısından karşılaştırarak iletişim becerileri eğitimine dikkat çekmeyi ve diş hekimliği fakültelerinde yaygınlaştırılmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Gereç ve Yöntem: Türkiye'de devlet ve vakıf üniversitelerinde bulunan diş hekimliği fakültelerinin müfredatları; 2020-2021 akademik yılını (2020 yılı güz ve 2021 yılı bahar dönemi) kapsayacak şekilde; iletişim dersinin bulunması, sayısı, zorunlu ya da seçmeli olması, ders saati, bulunduğu dönem ve dersi veren eğiticinin uzmanlık alanı açısından incelenerek karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda ulaşılan verilere içerik analizi yapılmıştır.

Bulgular: Bu çalışmanın sonuçlarına göre, devlet üniversitelerinde %42,7 oranında iletişim dersleri bulunmakta ve bu derslerin %81,8'i seçmeli ders kategorisinde yer almaktadır. Vakıf üniversitelerinde ise iletişim dersi oranı %8'dir ve bu derslerin %69,2'si seçmeli ders kategorisinde yer almaktadır. İletişim dersinin devlet üniversitelerinde haftalık 1 saat (%54,5), dönemlik 14 saat; vakıf üniversitelerinde ise haftalık 2 saat (%69,2), dönemlik 30 saat olarak verildiği tespit edilmiştir. İletişim derslerini yürüten eğiticilerden sadece altısı iletişim alanında (tamamı devlet üniversitelerinde) uzmandır.

Sonuç: Çalışma, iletişim eğitiminin diş hekimliği müfredatlarında zorunlu olarak yer almasını, her yıl içeriğinin geliştirilerek müfredat boyunca yaygınlaştırılmasını ve içeriğinin bir diş hekimi ile koordineli olarak belirlenerek bir iletişim uzmanı tarafından verilmesini önermektedir.

Anahtar Kelimeler: Diş Hekimliği Fakülteleri; Diş Hekimliği Eğitimi; Diş Hekimi-Hasta İlişkisi

ABSTRACT

Aim: It is important for dentists to have effective communication skills in terms of both providing quality health services and achieving correct health outcomes. This study aims to draw attention to communication skills education and ensure its expansion in dentistry faculties by comparing the curriculum of dentistry faculties in state and foundation universities in Turkey in terms of communication skills education.

Material and Method: The curriculum of dentistry faculties in state and foundation universities in Turkey were examined and compared in terms of the presence of a communication course, the number of the course, whether it is compulsory or elective, the course hours, the period in which the course is existing and the field of expertise of the instructor teaching the course, covering the 2020-2021 academic year (fall semester 2020 and spring semester 2021).

Results: The study revealed that 42.7% of state universities offer communication courses and 81.8% of these courses are in the elective course category. In foundation universities, the rate of communication courses is 8% and 69.2% of these courses are in the elective course category. It has been determined that communication course is 1 hour per week (54.5%) and 14 hours per semester in state universities, 2 hours per week (69.2%) and 30 hours per semester in foundation universities. Only six of the instructor teaching communication courses are experts in the field of communication (all at state universities).

Conclusion: The study recommends that communication education should be included in the dentistry curriculum as a compulsory course, that its content should be developed and expanded throughout the curriculum every year, and that its content should be determined in coordination with a dentist and taught by a communication expert.

Keywords: Dental Faculties; Dental Education; Dentist-Patient Relationship

*Bu makale, "14th International Hippocrates Congress on Medical and Health Sciences" isimli kongrede 15 Mart 2024 tarihinde sunulmuş ve bildiri özetleri kitabında sadece özet olarak yayınlanmıştır.

Giriş

İletişim; bireyin duygularını, düşüncelerini, bilgilerini paylaşması eylemidir ve bu eylem neticesinde kişi ya da grupların algı, tutum ve davranışlarını etkilemek amaçlanmaktadır.¹ İletişim bir bireyin diğerlerine karşı gösterdiği eylem, onlarla kurduğu etkileşim, onlara karşı tepkisi ya da bunların hepsini içeren bir olgudur.² İletmek istediği bir duygu, düşünce veya bilgisi olan kaynak tarafından üretilen mesajlar hedefe yönlendirilerek bir anlam yaratma ve ilişkiler geliştirme amaçlanmaktadır. Bu yönüyle iletişimin sosyal etkileşimlerde kişilerarası ilişkileri kurma ve sürdürme rolü bulunmaktadır. Bu rol insanla temasın yoğun olduğu birçok sektörde özelliklede sağlık sektöründe iletişimin yer almasını zorunlu kılmaktadır. Özellikle hekimlerin tedavi sürecinin etkinliğini artırabilmek adına hastaları ile doğru iletişimi kurabilmelerini olanaklı kılan iletişim becerilerine sahip olmaları önemlidir.

İletişim sürecinde uygun dil seçmek, mesajı açık ve doğru bir şekilde vermek, iletişim kurulan kişiye saygı duymak, ona güven vermek, onunla göz teması sağlamak, beden diline dikkat etmek, iki yönlü iletişim kurmak, geri bildirimde bulunmak, dinlemeyi öğrenmek ve empati kurmak iletişimin tarafları arasında etkili iletişim kurulabilmesinin yolunu açmaktadır.³

Tedavinin etkinliğini artırmak için klinik hekim ve hasta arasında etkin bir iletişimin kurulması gereklidir.⁴ Hastanın sağlık durumu hekim ve hasta arasında etkin bir iletişim kurulması ile daha iyiye gidebilmektedir. Etkili iletişimin hastanın duygusal sağlığı üzerinde olduğu kadar semptomlarının çözülmesinde, fonksiyonel ve fizyolojik durumunda ve ağrısının kontrolünde de olumlu etkileri bulunmaktadır.⁵ Hastalarla başarılı etkileşim ve iletişim, hem tıp alanındaki hekimler hem de diş hekimleri için hayati önem taşımaktadır.⁶ Çünkü hastaya iyi bir tedavi hizmeti vermenin temelinde etkili iletişim vardır.⁷ İletişim becerileri elbette ki geliştirilebilir.⁸ Hekimlerin iletişim yeteneklerinin, hastalarıyla etkili bir şekilde iletişim kurabilmeleri için geliştirilmesi gerektiği açıktır.⁹ Diş hekimlerinin sahip oldukları iletişim becerilerinin, diş hekimliği uygulamalarında kaliteli hizmet vermenin bir parçası olduğu kanıtlanmıştır. Buradan varılacak sonuç, iletişim becerilerinin tüm diş hekimliği müfredatında öğretilmesi gerektiğidir ki böylelikle bu eğitim uzun

vadede hastaları daha iyi anlamaya ve uygun sonuçlara yol açar.¹⁰ Bu sebeple diş hekimliği öğrencilerine, eğitim dönemlerinde çalışma hayatlarında kaliteli hizmet vermelerini sağlayacak etkin iletişim becerilerini öğretmek doğru bir yaklaşımdır.

Diş hekimliği öğrencileri, etkili iletişim eğitimi ile kazandıkları beceriler sayesinde hastaların korku ve kaygılarıyla baş etme, hastaların sorunlarını tespit etme ve bireysel ihtiyaç ve algılarına göre çözüm sunma konusunda daha donanımlı olabilirler.¹⁰ Günümüzde iletişim eğitimi diş hekimliği fakültelerinde müfredatın önemli bir unsuru olmaya başlamıştır.¹¹ Diş hekimliği fakültelerinde iletişim becerileri eğitimlerinin müfredata eklenmesi ile ilgili çeşitli raporların yayınlandığı da görülmektedir.¹² İletişim becerilerinin, diş hekimliği müfredatının tamamı boyunca diğer temel diş hekimliği becerileriyle aynı titizlikle öğretilmesi gerekmektedir.¹³ Bununla birlikte diş hekimliği fakültelerinde zaman ve kaynak sıkıntısı sebebiyle başarılı iletişim becerileri eğitimi uygulamak zorlaşmaktadır.¹⁰

Hekimin hastayı tedavi etme sürecinde sahip olduğu iletişim becerileri kendisine duyduğu özgüveni geliştirmekte, empati yeteneğini arttırmakta ve hastanın kaygısını yönetmede kendisine yardımcı olmaktadır. Bu sebeple ister tıp fakülteleri olsun ister diş hekimliği fakülteleri olsun hekim yetiştiren tüm bölümlerde iletişim eğitimine yer vermenin önemi kaçınılmazdır. Bu çalışma, bu gereklilikten yola çıkarak, Türkiye’de bulunan devlet ve vakıf üniversitelerinin diş hekimliği fakültelerini iletişim eğitimine verdikleri önemi ve bu noktada aralarındaki farklılıkların neler olduğunu incelemektedir. Devlet ve vakıf üniversitelerinin diş hekimliği bölümlerinin müfredatlarında iletişim eğitiminin mevcut durumunu ortaya koyan literatürdeki ilk çalışma olması, iletişim eğitiminin gerekliliğini vurgulaması, iletişim eğitimine dikkat çekmesi ve ülkemizde iletişim dersinin bu bölümlerin müfredatlarında daha fazla yer almasına ayna tutması bakımından çalışma önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de bulunan devlet ve vakıf üniversitelerindeki diş hekimliği fakültelerinin müfredatlarını; iletişim dersinin var olması, seçmeli/zorunlu olması, seçmeli derslerin açılması, haftalık/dönemlik kredisi ve dersin öğretim elemanının uzmanlık alanı açısından incelemek ve bu noktalarda devlet ve va-

kıf üniversitelerinin diş hekimliği fakültelerini karşılaştırarak iletişim eğitimine yer verme açısından devlet ve vakıf üniversiteleri arasında farklılıklar olup olmadığına bakmaktır. Çalışmanın uzun vadeli amacı, hekimler için önemli bir beceri olan iletişim becerilerine dikkat çekmek ve iletişim becerileri eğitiminin hem devlet hem de vakıf üniversitelerinin diş hekimliği fakültelerinde yaygınlaştırılmasına katkı sağlamaktır.

Gereç ve Yöntem

Çalışma Helsinki Deklarasyonu prensiplerine uygun olacak şekilde yapılmıştır. Çalışma için Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İnsan Araştırmaları Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan 10/12 protokol numarası ile etik kurul onayı alınmıştır.

Türkiye'de diş hekimliği bölümlerinde eğitim veren devlet ve vakıf üniversitelerinin listesine, Türkiye Yükseköğretim Kurumu'nun (YÖK) resmi internet sitesinin 'YÖK Lisans Atlası'¹⁴ bölümünden 2020 yılında ulaşılmıştır. Diş hekimliği fakültelerinin müfredatları ve ders programları, üniversitelerin ve fakültelerin resmi internet siteleri üzerinden 2020-2021 akademik yılını (2020 yılı güz dönemini ve 2021 yılı bahar dönemi) kapsayacak şekilde incelenmiştir.

Çalışmanın ana araştırma sorusu: "Türkiye'de bulunan devlet ve vakıf üniversitelerinin diş hekimliği fakültelerinde iletişim eğitimine önem verilmekte midir?" şeklindedir. Çalışmanın ana sorusundan hareketle aşağıdaki soruların yanıtlarına ulaşmak amaçlanmıştır.

1) Devlet ve vakıf üniversitelerinin diş hekimliği fakültelerinde **iletişim içerikli bir ders** (Sağlık iletişimi, iletişim becerileri ya da kişilerarası iletişim vb.) **bölmelerin müfredatlarında bulunmakta mıdır** ve iletişim dersi bulunması noktasında devlet ve vakıf üniversiteleri farklılaşmakta mıdır?

2) Diş hekimliği fakültelerinin müfredatlarında yer alan **iletişim derslerinin zorunlu ders ya da seçmeli ders olması** açısından devlet ve vakıf üniversiteleri farklılaşmakta mıdır?

3) Diş hekimliği fakültelerinin müfredatlarında yer alan **seçmeli iletişim derslerinin açılması** bakımından devlet ve vakıf üniversiteleri farklılaşmakta mıdır?

4) Diş hekimliği fakültelerinin müfredatlarında yer alan **iletişim derslerinin saatleri** bakımından devlet ve vakıf üniversiteleri farklılaşmakta mıdır?

5) Diş hekimliği fakültelerinin müfredatlarında yer alan **iletişim derslerinin verildiği dönemler** bakımından devlet ve vakıf üniversiteleri farklılaşmakta mıdır?

6) Diş hekimliği fakültelerinin müfredatlarında yer alan **iletişim derslerini veren öğretim elemanlarının uzmanlık alanının** iletişim olması bakımından devlet ve vakıf üniversiteleri farklılaşmakta mıdır?

İstatistiksel Analiz

Çalışmada toplanan verilere içerik analizi yapılmıştır. Veriler, IBM SPSS 26 (Windows için IBM SPSS İstatistik, Versiyon 26.0., IBM Corp.) istatistik programı ile analiz edilmiştir. Çalışmanın verilerine frekans analizi ve crosstabs analizi yapılmıştır.

Bulgular

Çalışma verilerinin toplandığı 2020-2021 eğitim-öğretim yılı itibarıyla Türkiye'de 77 diş hekimliği fakültesi (61'i devlet üniversitesinde, 16'sı vakıf üniversitesinde) bulunmaktadır.¹⁴ Çalışma esnasında 75 diş hekimliği bölümünün (devlette 59 bölüm, vakıfta 16 bölüm) müfredat bilgilerine ulaşılmıştır (Tablo I).

Diş Hekimliği Fakültelerinde Bulunan İletişim Dersi Sayısı, Dersin Türü, Eğitim Dili ve Dersin İşlenme Biçimi

32'si devlet (%42,7), 6'sı vakıf (%8) üniversitelerinde olmak üzere toplam 38 fakültede (%50,7) iletişim dersi bulunmakta, 37 fakültede ise (%49,3) iletişim dersi bulunmamaktadır (Tablo I). Araştırma sonuçlarında bazı fakültelerde iletişim dersine hiç rastlanmazken bazı fakültelerde birden fazla iletişim dersi olduğu gözlemlenmiştir. Dolayısıyla devlet üniversitelerinde yer alan 59 bölüm için 76 veri, vakıf üniversitelerinde yer alan 16 bölüm için 27 veri olmak üzere toplam 103 veri SPSS'e girilmiştir. Devlet üniversitelerinin diş hekimliği fakültelerinde 44 (1'i kurul içeriğinde), vakıf üniversitelerinin diş hekimliği fakültelerinde 13 tane olmak üzere toplam 57 (%55,3) iletişim dersi bulunmaktadır (Tablo I).

Devlet üniversitelerinin %54,2'sinde, vakıf üniversitelerinin ise %37,5'inde en az bir iletişim dersi bulunmaktadır (Tablo II). Devlet üniversitelerinin vakıf üniversitelerine kıyasla iletişim dersine daha fazla yer verdiği görülmektedir.

Devlet üniversitelerinde yer alan 32 diş hekimliği fakültesinde bulunan iletişim derslerinin 4 tanesi (%9,1)

Tablo I. Dış Hekimliği Fakültelerinde İletişim Dersinin Genel Durumu

Üniversite Türü	Devlet Üniversitesi	İletişim Dersi				
		Sayı	İletişim Dersi Olan Fakülte Sayısı	İletişim Dersi Olmayan Fakülte Sayısı	Toplam Fakülte Sayısı	Toplam İletişim Dersi Sayısı
		32	27	59	44	
		% Toplam	42,7%	36,0%	78,7%	42,7%
	Vakıf Üniversitesi	6	10	16	13	
		% Toplam	8,0%	13,3%	21,3%	12,6%
Toplam		38	37	75	57	
		% Toplam	50,7%	49,3%	100,0%	55,3%

Tablo II. En Az Bir İletişim Dersi Bulunan Dış Hekimliği Fakülteleri

Üniversite Türü	Devlet Üniversitesi	İletişim Dersi			
		Sayı	En Az Bir İletişim Dersi Olan Fakülte Sayısı	İletişim Dersi Olmayan Fakülte Sayısı	Toplam Fakülte Sayısı
		32	27	59	
		% Toplam	54,2%	45,8%	100,0%
	Vakıf Üniversitesi	6	10	16	
		% Toplam	37,5%	62,5%	100,0%
Toplam Fakülte Sayısı		38	37	75	

zorunlu ders olarak, 1 tanesi (%2,3) zorunlu seçmeli ders olarak ve otuz altı tanesi (%81,8) ise seçmeli ders olarak verilmektedir. 3 dersin (%6,8) seçmeli ders mi yoksa zorunlu ders mi olduğu bilgisine ulaşılammıştır. Vakıf üniversitelerinde yer alan 6 dış hekimliği fakültesinde bulunan iletişim derslerinin 4 tanesi (%30,8) zorunlu ders olarak, 9 tanesi (%69,2) ise seçmeli ders olarak verilmektedir. Devlet üniversitelerinin ve vakıf üniversitelerinin iletişim derslerine ağırlıklı olarak seçmeli ders (%78,9) kategorisinde yer verdiği görülmektedir (Tablo III). Vakıf üniversitelerinin dış hekimliği fakültelerinde iletişim derslerinin zorunlu ders olarak verilme oranı daha yüksektir.

Dış hekimliği fakültelerinde bulunan 57 dersten sadece devlet üniversitesinde bulunan bir iletişim dersinin eğitim dili İngilizce, diğerlerinin eğitim dili ise Türkçedir (%98,2). Devlet üniversitelerinde yer alan iletişim derslerinden sadece 1 tanesi uygulamalı (seçmeli kategorisinde, 1 saat pratik, 1 saat teorik) olarak işlenmekte, diğer tüm dersler teorik (%98,2) olarak işlenmektedir.

İletişim Dersinin Açılma Durumu

Devlet üniversitelerinin dış hekimliği fakültelerinde yer alan 44 dersten (5'i zorunlu, 36'sı seçmeli, 3'ü türü bilinmeyen) 28'inin (%63,6), vakıf üniversitelerinin dış hekimliği fakültelerinde yer alan 13 dersten (4'ü zorunlu 9'u seçmeli) 6'sının (%46,2) aktif olarak işlendiği tespit edilmiştir. Genel toplama bakıldığında devlet üniversitelerinde iletişim derslerinin %49,1'inin, vakıf üniversitelerinde ise %10,5'inin açıldığı (toplam %59,6) görülmektedir (Tablo IV). Vakıf üniversitelerine kıyasla devlet üniversitelerinde iletişim derslerinin %38,6 oranında daha fazla açıldığı görülmektedir.

Açılan seçmeli iletişim derslerinin %49,1'si devlet üniversitelerinde, %10,5 ise vakıf üniversitelerinde bulunmaktadır (Tablo IV). Devlet üniversitelerinin dış hekimliği bölümlerinde bulunan otuz altı (36) seçmeli iletişim dersinden 20 tanesi (%55,6), vakıf üniversitelerinin dış hekimliği bölümlerinde bulunan 9 seçmeli iletişim dersinden 2 tanesi (%22,2) açılmıştır. Genel olarak ise açılan seçmeli derslerin %90,9'u devlet üniversitelerinde, %9,1'i ise vakıf üniversitelerinde bulunmaktadır (Tablo V).

Tablo III. Diş Hekimliği Fakültelerinde İletişim Dersinin Türü

Üniversite Türü	Devlet Üniversitesi	Sayı	Dersin Türü				Toplam
			Zorunlu	Seçmeli	Zorunlu Seçmeli	Bilgi Yok	
		4	36	1	3	44	
		% Üniversite Türü İçerisinde	9,1%	81,8%	2,3%	6,8%	100,0%
		% Toplam	7,0%	63,2%	1,8%	5,3%	77,2%
	Vakıf Üniversitesi	4	9	0	0	13	
		% Üniversite Türü İçerisinde	30,8%	69,2%	0,0%	0,0%	100,0%
		% Toplam	7,0%	15,8%	0,0%	0,0%	22,8%
	Toplam	8	45	1	3	57	
		% Üniversite Türü İçerisinde	14,0%	78,9%	1,8%	5,3%	100,0%
		% Toplam	14,0%	78,9%	1,8%	5,3%	100,0%

Tablo IV. Devlet ve Vakıf Üniversitelerinin Diş Hekimliği Fakültelerinde İletişim Dersinin Açılma Durumu

Üniversite Türü	Devlet Üniversitesi	Sayı	Dersin Durumu			Toplam
			Açılmış	Açılmamış	Bilgi Yok	
		28	15	1	44	
		% Üniversite Türü İçerisinde	63,6%	34,1%	2,3%	100,0%
		% Toplam	49,1%	26,3%	1,8%	77,2%
	Vakıf Üniversitesi	6	0	7	13	
		% Üniversite Türü İçerisinde	46,2%	0,0%	53,8%	100,0%
		% Toplam	10,5%	0,0%	12,3%	22,8%
	Toplam	34	15	8	57	
		% Üniversite Türü İçerisinde	59,6%	26,3%	14,0%	100,0%
		%Toplam	59,6%	26,3%	14,0%	100,0%

İletişim Dersinin Haftalık ve Bir Dönemlik Kredisi

Devlet üniversitelerinin diş hekimliği fakültelerinde yer alan iletişim derslerinden 1 tanesinin kredi bilgisine ulaşamamıştır. İletişim dersinin devlet üniversitelerinde ağırlıklı olarak 1 saat (%54,5), vakıf üniversitelerinde ise 2 saat (%69,2) olduğu görülmektedir (Tablo VI). İletişim derslerinin bir dönemde toplamda kaç saat olduğuna bakıldığında devlet üniversitelerinde ağırlıklı olarak toplamda 14 saat (%36,4), vakıf üniversitelerinde ise

toplamda 30 saat (%61,5) olduğu görülmektedir (Tablo VII).

İletişim Derslerinin Verildiği Dönem/Dönemler

Hem devlet üniversitelerinin (17 ders), hem de vakıf üniversitelerinin (4 ders) diş hekimliği fakültelerinin müfredatlarında iletişim derslerine en çok ikinci sınıfta (21 ders,) yer verdikleri görülmektedir. İletişim derslerinin, hem vakıf hem de devlet üniversitelerinde sırasıyla ikinci ve birinci yılda daha çok açıldıkları görülmektedir.

Tablo V. Seçmeli iletişim Derslerinin Açılma Durumu

Dersin Türü	Dersin Durumu			Toplam		
	Açılmış	Açılmamış	Bilgi Yok			
Seçmeli Üniversite Türü	Devlet Üniversitesi	Sayı	20	15	1	36
		% Üniversite Türü İçerisinde	55,6%	41,7%	2,8%	100,0%
		% Dersin Durumu İçerisindeki	90,9%	100%	12,5	80%
	% Toplam	44,4%	33,3%	2,2%	80%	
	Vakıf Üniversitesi	Sayı	2	0	7	9
		% Üniversite Türü İçerisinde	22,2%	0,0%	77,8%	100,0%
		% Dersin Durumu İçerisindeki	9,1%	0,0%	87,5%	20%
	% Toplam	4,4%	0,0%	15,6%	20%	
	Toplam	Sayı	22	15	8	45
%Toplam		48,9%	33,3%	17,8%	100,0%	

Tablo VI. İletişim Derslerinin Haftalık Saati/Kredisi

Üniversite Türü	Devlet Üniversitesi	Saati/Kredisi	Saati/Kredisi					Toplam
			Yok	1	2	3	4	
Seçmeli Üniversite Türü	Devlet Üniversitesi	Sayı	1	24	16	2	1	44
		% Üniversite Türü İçerisinde	2,3%	54,5%	36,4%	4,5%	2,3%	100,0%
		% Saati/Kredisi İçerisinde	100,0%	85,7%	64,0%	100,0%	100,0%	77,2%
	% Toplam	1,8%	42,1%	28,1%	3,5%	1,8%	77,2%	
	Vakıf Üniversitesi	Sayı	0	4	9	0	0	13
		% Üniversite Türü İçerisinde	0,0%	30,8%	69,2%	0,0%	0,0%	100,0%
		% Saati/Kredisi İçerisinde	0,0%	14,3%	36,0%	0,0%	0,0%	22,8%
	% Toplam	0,0%	7,0%	15,8%	0,0%	0,0%	22,8%	
	Toplam	Sayı	1	28	25	2	1	57
% Üniversite Türü İçerisinde		1,8%	49,1%	43,9%	3,5%	1,8%	100,0%	
% Saati/Kredisi İçerisinde		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
%Toplam		1,8%	49,1%	43,9%	3,5%	1,8%	100,0%	

Tablo VII. İletişim Derslerinin Bir Dönemde Verilen Toplam Saati

	Yok	5	12	14	15	16	28	30	42	56	Toplam
Devlet Üniversitesi											
Üniversite Türü	Sayı	6	1	0	16	4	12	0	2	1	44
% Üniversite Türü İçerisinde		13,6%	2,3%	0,0%	36,4%	9,1%	27,3%	0,0%	4,5%	2,3%	100,0%
% Toplam Saat İçerisinde		100,0%	100,0%	0,0%	94,1%	80,0%	85,7%	0,0%	100,0%	100,0%	77,2%
% Toplam		10,5%	1,8%	0,0%	28,1%	7,0%	21,1%	0,0%	3,5%	1,8%	77,2%
Vakıf Üniversitesi											
Üniversite Türü	Sayı	0	0	1	1	1	2	8	0	0	13
% Üniversite Türü İçerisinde		0,0%	0,0%	7,7%	7,7%	7,7%	15,4%	61,5%	0,0%	0,0%	100,0%
% Toplam Saat İçerisinde		0,0%	0,0%	100,0%	5,9%	20,0%	14,3%	100,0%	0,0%	0,0%	22,8%
% Toplam		0,0%	0,0%	1,8%	1,8%	1,8%	3,5%	14,0%	0,0%	0,0%	22,8%
Toplam	Sayı	6	1	1	17	5	14	8	2	1	57
% Üniversite Türü İçerisinde		10,5%	1,8%	1,8%	29,8%	8,8%	24,6%	14,0%	3,5%	1,8%	100,0%
% Toplam Saat İçerisinde		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
% Toplam		10,5%	1,8%	1,8%	29,8%	8,8%	24,6%	14,0%	3,5%	1,8%	100,0%

İkinci yılda bulunan 21 dersten 15 (11 tanesi devlet üniversitesinde, 4 tanesi vakıf üniversitesinde) tanesi açılmıştır. Birinci yılda bulunan 15 dersten ise 9 (1 tanesi vakıf üniversitesinde, 8 tanesi devlet üniversitesinde) tanesi açılmıştır (Tablo VIII).

İletişim Dersini Veren Eğitimcilerin Uzmanlık Alanları

İletişim derslerini yürüten kişilerden sadece 6'sının iletişim uzmanı (%13,6) olduğu ve tamamının devlet üniversitelerinde bulunduğu görülmektedir. İnsan psikoloji alanında uzman olan ve iletişim eğitimi vermeye yetkin olarak düşünülebilecek eğitimcilerin (psikiyatr hekim, psikolojik danışman ve uzman psikolog) sayısı ise 4 kişidir. Bu 4 kişinin 3'ü devlet üniversitelerinde, 1 tane-

Tablo VIII. İletişim Derslerinin Verildiği Döneme/Dönemlere Göre Açılma Durumu

Dersin Durumu	Yılı		Üniversite Türü		Toplam
			Devlet Üniversitesi	Vakıf Üniversitesi	
Açılmış	Yılı	1. Yıl Güz ve Bahar Dönemi	0	1	1
		1. Yıl Güz Dönemi	4	0	4
		1. Yıl Bahar Dönemi	4	0	4
		2. Yıl Güz ve Bahar Dönemi	2	4	6
		2. Yıl Güz Dönemi	6	0	6
		2. Yıl Bahar Dönemi	3	0	3
		3. Yıl Güz Dönemi	3	0	3
		3. Yıl Bahar Dönemi	3	0	3
		4. Yıl Güz Dönemi	1	1	2
		4. Yıl Bahar Dönemi	1	0	1
		5. Yıl Bahar Dönemi	1	0	1
		Toplam	28	6	34
Açılmamış	Yılı	1. Yıl Güz ve Bahar Dönemi	3	-	3
		1. Yıl Güz Dönemi	3	-	3
		2. Yıl Güz ve Bahar Dönemi	1	-	1
		2. Yıl Güz Dönemi	4	-	4
		2. Yıl Bahar Dönemi	1	-	1
		3. Yıl Bahar Dönemi	1	-	1
		4. Yıl Güz Dönemi	1	-	1
		4. Yıl Bahar Dönemi	1	-	1
		Toplam	15	-	15
Bilgi Yok	Yılı	3. Yıl Bahar Dönemi	1	0	1
		1. 2. 3. 4. 5. Yıl	0	7	7
		Toplam	1	7	8
Toplam	Yılı	1. Yıl Güz ve Bahar Dönemi	3	1	4
		1. Yıl Güz Dönemi	7	0	7
		1. Yıl Bahar Dönemi	4	0	4
		2. Yıl Güz ve Bahar Dönemi	3	4	7
		2. Yıl Güz Dönemi	10	0	10
		2. Yıl Bahar Dönemi	4	0	4
		3. Yıl Güz Dönemi	3	0	3
		3. Yıl Bahar Dönemi	5	0	5
		4. Yıl Güz Dönemi	2	1	3
		4. Yıl Bahar Dönemi	2	0	2
		5. Yıl Bahar Dönemi	1	0	1
		1. 2. 3. 4. 5. Yıl	0	7	7
		Toplam	44	13	57

si ise vakıf üniversitesinde iletişim dersini vermektedir. Genel olarak iletişim dersinin fakülte bünyesinde görevli olan diş hekimleri tarafından (12) ve fakülte dışı hekimler tarafından (6) verildiği görülmektedir. Ayrıca alan dışı olarak eğitim bilimci ve işletmeci tarafından iletişim dersi verildiği de gözlemlenmektedir. İletişim dersini veren eğitimcinin uzmanlık bilgisine ulaşılamayan 23 ders bulunmaktadır (Tablo IX). Sonuç olarak devlet üniversitelerinde iletişim dersini vermek üzere iletişim alanında uzman kişilere yer verilirken vakıf üniversitelerinde yer

redatlarına ulaşılan diş hekimliği bölümleriyle sınırlıdır. Literatürde diş hekimliği fakültelerinin iletişim derslerinin varlığı açısından genel bir analizi yapan çalışmalara bakıldığında 2002 yılında, Amerika ile Kanada'daki 40 diş hekimliği fakültesinin iletişim derslerini inceleyen çalışma dikkat çekmektedir.¹⁵ Ayrıca Almanca konuşulan üç ülkede (Almanya, Avusturya ve İsviçre), 34 diş hekimliği fakültesinde 2013 yılında yapılan çalışmanın bulguları da dikkate değerdir.¹² Bu çalışma ise ülkemizde bulunan diş hekimliği fakültelerinde iletişim dersinin yer

Tablo IX. İletişim Dersini Yürüten Kişinin Uzmanlık Alanı

Üniversite Türü	Devlet Üniversitesi	Sayı	Ders Yürütücüsü									
			İletişim Uzmanı	Psikiyatr Hekim	Hekim	Diş Hekimi	Psikolojik Danışman	Eğitim Bilimci	İşletmeci	Bilgi Yok	Uzman Psikolog	Toplam
		6	1	5	11	1	1	3	15	1	44	
		% Üniversite Türü İçerisinde	13,6%	2,3%	11,4%	25,0%	2,3%	2,3%	6,8%	34,1%	2,3%	100,0%
		% Ders Yürütücüsü İçerisinde	100,0%	50,0%	83,3%	91,7%	100,0%	33,3%	100,0%	65,2%	100,0%	77,2%
		% Toplam	10,5%	1,8%	8,8%	19,3%	1,8%	1,8%	5,3%	26,3%	1,8%	77,2%
	Vakıf Üniversitesi	0	1	1	1	0	2	0	8	0	13	
		% Üniversite Türü İçerisinde	0,0%	7,7%	7,7%	7,7%	0,0%	15,4%	0,0%	61,5%	0,0%	100,0%
		% Ders Yürütücüsü İçerisinde	0,0%	50,0%	16,7%	8,3%	0,0%	66,7%	0,0%	34,8%	0,0%	22,8%
		% Toplam	0,0%	1,8%	1,8%	1,8%	0,0%	3,5%	0,0%	14,0%	0,0%	22,8%
	Toplam	6	2	6	12	1	3	3	23	1	57	
		% Üniversite Türü İçerisinde	10,5%	3,5%	10,5%	21,1%	1,8%	5,3%	5,3%	40,4%	1,8%	100,0%
		% Ders Yürütücüsü İçerisinde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	10,5%	3,5%	10,5%	21,1%	1,8%	5,3%	5,3%	40,4%	1,8%	100,0%

verilmediği görülmektedir.

Tartışma

Türkiye’de bulunan diş hekimliği fakültelerinin müfredatlarında yer alan iletişim eğitiminin mevcut durumunu derinlemesine analiz eden başka bir çalışma bulunmaması sebebiyle bu çalışma önem arz etmektedir. Literatür taraması esnasında, diş hekimliğinde iletişim üzerine yapılan uluslararası çalışmaların yoğunlukla öğrencilerin iletişim becerilerini değerlendirmeye yönelik olduğu, fakültelerin müfredatlarını iletişim eğitimi açısından derinlemesine inceleyen çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür.

Bu çalışmada, Türkiye’deki devlet ve vakıf üniversitelerinin diş hekimliği fakültelerinin müfredatları, iletişim eğitimi açısından analiz edilmiştir. Bu çalışma müf-

redatlarını, dersin süresinin yanında müfredatta yer almakla birlikte dersin aktif olarak açılıp açılmadığını, hangi dönemde verildiğini ve dersi yürüten öğretim elemanının uzmanlık alanını devlet ve vakıf üniversiteleri arasındaki ayrımlara bakarak incelemektedir. Çalışma sonuçlarına göre Türkiye’de 32’si devlet üniversitesinde, 6’sı ise vakıf üniversitesinde olmak üzere toplam 38 diş hekimliği fakültesinde (%50,7) en az bir iletişim dersi bulunmaktadır. Ülkemizdeki diş hekimliği fakültelerinin yarısından biraz fazlasının müfredatlarında iletişim derslerine yer verdikleri görülmektedir.

2002 yılı itibarıyla Amerika’daki 36 ve Kanada’daki 4 diş hekimliği fakültesini kapsayan çalışmanın sonuçları kırk diş hekimliği fakültesinin %35’inde iletişim dersi verildiğini göstermektedir.¹⁵ Almanca konuşulan üç ülkede (Almanya, Avusturya ve İsviçre), 34 diş hekimliği fa-

kültesinden 2013 yılında elde edilen veriler bu üç ülkede diş hekimliği fakültelerinin %76'sının (26) iletişim eğitimi verdiğini göstermektedir.¹² Bu oranın üç ayrı ülkeye ait olması sebebiyle ülkemizin verileriyle kıyaslama yapmak doğru olmayacaktır. Ancak 2020 yılı itibariyle ülkemizdeki diş hekimliği fakültelerinin iletişim dersi sayısının (%50,7) yüksek olduğunu ve 2002 yılındaki Amerika verilerinin oldukça üstünde olduğunu söylemek mümkündür. Devlet üniversitelerinde iletişim derslerinin %11,4'ü, vakıf üniversitelerinde ise %30,8'i zorunlu ders olarak öğrencilere verilmektedir. Ülkemizde diş hekimliği fakültelerinde yer alan iletişim derslerinin %15,8 zorunlu, %78,9'u ise seçmeli derstir. Bu seçmeli derslerin %48,9'unun açıldığı tespit edilmiştir ki bu durum 57 iletişim dersinden 34 tanesinin (%59,6) aktif olarak verildiğini göstermektedir. Neticede ülkemizde bulunan toplam 75 diş hekimliği bölümünde aktif olarak verilen iletişim dersi oranı %45,3 olmakta, dolayısıyla bu sonuçlar fakültelerin %50,7'sinin müfredatlarında iletişim eğitimi gözükmekle birlikte aktif olarak %45,3'ünde iletişim eğitimi verildiğini göstermektedir. Yine de bu oran diş hekimliği fakültelerinde iletişim eğitiminin yüksek oranda yer alması açısından önemlidir.

Bazı çalışma sonuçları öğrencilerin iletişim eğitiminin gerekliliğine önem verdiklerini göstermektedir. Dental anksiyete üzerine yapılan bir çalışma sonucunda, iletişim eğitimi alan öğrencilerin, kaygılı hastalarla başa çıkmak için daha fazla iletişim becerilerine sahip oldukları ve kaygıyı tespit etme konusunda daha fazla beceri kazandıkları ortaya çıkmıştır.¹⁶ Başka bir çalışmada ise üçüncü sınıf diş hekimliği öğrencilerine hekim-diş hekimi/ hasta iletişimi üzerine bir kurs verilmiş ve kursun ardından öğrencilerin görüşleri alınmıştır. Kursta katılan öğrenciler, kursu hekim-diş hekimi/hasta etkileşimi açısından oldukça önemli, yararlı ve hayati olarak değerlendirmiştir. Öğrenciler kursa katılmadan önce iletişim becerileri eğitiminin çok fazla önemli olmadığını düşünürken kursa katıldıktan sonra oldukça önemli olduğunu düşünmüşlerdir. Öğrenciler, kursun iletişim becerilerine olan güvenlerini geliştirdiğini ve hasta merkezli iletişim hakkında çok şey öğrendiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin bazıları kursun normal müfredatın bir parçası olmasını istemiştir.⁶ Yeni Zelanda'da diş hekimliği üçüncü sınıf öğrencilerine sekiz saat zorunlu olarak ve-

rilen bir iletişim becerileri dersinin ardından öğrenciler dersin yeni iletişim becerileri ve teknikleri geliştirmede kendilerine yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenciler eğitimin, özgüvenlerini ve iletişime olan ilgilerini arttırdığını, ayrıca iletişim becerilerinin lisans eğitimleri için önemli bir bileşen olduğunu belirtmişlerdir.¹⁷ Bu sebeple ülkemizde diş hekimliği fakültelerinde iletişim eğitiminin yüksek oranda yer alması, öğrencilerin mesleki hayatlarında hasta ile iletişim kurarken ihtiyaç duyacakları iletişim becerilerini onlara kazandırması açısından olumlu olarak değerlendirilmektedir.

Amerika ve Kanada'da yapılan çalışmada, fakültelerin %35'inde (14/40) kişilerarası iletişim ayrı bir ders olarak verilmekte, diğer fakültelerde ise derslerde kişilerarası iletişime değinildiği görülmektedir. Çoğu fakültenin, iletişim becerileri dersini diş hekimliği öğrencilerine ayrı bir ders olarak öğrettiği, üç fakültenin ise bir tıp fakültesi ile birlikte disiplinler arası dersler verdiği görülmektedir. Fakültelerin sadece üçte birinde özellikle kişilerarası iletişime odaklanan birden fazla ders bulunmaktadır.¹⁵ Bu çalışma sonuçlarına göre Türkiye'de 38 fakültede (%50,7) kişilerarası iletişimle ilgili bir ders bulunmaktadır. Ülkemizde devlet üniversitelerinde müfredatında birden fazla iletişim dersi olan diş hekimliği fakültesi sayısı 8 iken vakıf üniversitelerinde sadece 1 diş hekimliği fakültesinde birden fazla iletişim dersi bulunmaktadır.

Amerika ve Kanada'da yapılan çalışmada, diş hekimliği fakültelerinin iletişim dersine ayırdıkları süre ile ilgili bir veri bulunmamaktadır.¹⁵ Bu çalışmada ise her bir fakültenin müfredatlarına erişildiğinden iletişim derslerinin süresi net olarak bilinmektedir. İletişim dersinin devlet üniversitelerinde ağırlıklı olarak 1 saat (%54,5), vakıf üniversitelerinde ise 2 saat (%69,2) olduğu görülmektedir. İletişim derslerinin toplamda kaç saat olduğuna bakıldığında devlet üniversitelerinde ağırlıklı olarak toplamda 14 saat (%36,4), vakıf üniversitelerinde ise toplamda 30 saat (%61,5) olduğu görülmektedir.

İletişim dersinin tıp ve diş hekimliği fakültelerinde örnek uygulamalarla öğretilmesinin öğrencilere hastanın bakış açısını kazandırması açısından daha faydalı olduğunu söyleyen birçok çalışma bulunmaktadır.^{15,17-24} İletişim öğretiminde aktif öğretim ve performans dayalı değerlendirmeler daha sık kullanılmalıdır. Klinik önce-

si ve klinik ortamlarda öğretim tamamlayıcı olmalıdır.¹⁵ İletişim eğitimi verilirken diş hekimi-hasta senaryolarının işlendiği videoların incelenmesi, hem öğrenci hem de eğitmen için değerli bir araç olarak görülmektedir. Bununla birlikte gerçek hastaların da bu eğitimlerde yer almasının eğitimi daha gerçekçi kılabilceği önerilmektedir.²⁵ Bu çalışma sonuçlarına göre ülkemizde diş hekimliği fakültelerinde yer alan 57 dersten sadece devlet üniversitesinde yer alan 1 ders teorik ve uygulamalı (seçmeli kategorisinde, 1 saat pratik, 1 saat teorik) olarak işlenmekte, diğer 56 ders teorik işlenmektedir.

Amerika ve Kanada’da yapılan çalışmanın sonuçları, ilk iletişim becerileri dersini birinci yılda veren 17 okul, ikinci yılda veren 18 okul ve üçüncü yılda veren 5 okul olduğunu göstermektedir. Yirmi dört okul sadece ilk iki yıl boyunca, beş okul ise sadece son iki yılda iletişim dersi vermiştir. Çalışma, diş hekimliği fakültelerinin yarısından fazlasının iletişim derslerini yoğunlukla ilk iki yılda verdiğini göstermektedir.¹⁵ Almanca konuşulan üç ülkede yapılan çalışmanın sonuçları ise diş hekimliği fakültelerinde iletişim becerileri eğitiminin ağırlıklı olarak altıncı ve dokuzuncu yarıyıllar arasında verildiğini göstermektedir. Bu fakültelerde birinci, ikinci ve dördüncü yarıyıl da iletişim derslerine neredeyse hiç rastlanmamaktadır.¹² Tıpta iletişim becerileri üzerine yapılan ve altı yıllık eğitimin değerlendirildiği çalışma, tüm müfredat boyunca bir ‘beceri dizisi’ şeklinde iletişim sürekliliği oluşturmaya öğrencilerin iletişim problemlerinin erken tespitinde daha faydalı olduğunu göstermektedir.²³ Diş hekimi-hasta iletişimine vurgu yapan deneysel kurslar, müfredatın düzenli bir parçası olarak diş hekimliği öğrenimleri sırasında öğrencilere başlangıçta verilmelidir. Diş hekimliği öğrencilerine, çalışma hayatlarında hastalarla etkili iletişim kurabilmeleri için, öğrenimleri sırasında erken dönemlerde iletişim stratejilerini öğrenme, deneyimleme ve yansıtma fırsatı sunulmalıdır.⁶ Diş hekimliği okulları, gitgide karmaşıklaşan iletişim konularını tüm müfredat boyunca aşama aşama öğrencilere vererek öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmeye çalışmalıdırlar.¹⁵ Çalışmamızın sonuçlarına göre ülkemizde devlet üniversitelerinde 32 fakülteden 29 tanesi (%88) 31 iletişim dersini ilk iki yılda vermektedir. Vakıf üniversitelerinde de iletişim dersi en çok ikinci yılda (4 fakültede, 4 ders, %14,8) verilmektedir. Bütüne baktığımızda ülkemizde diş hekimli-

ği fakültelerinde iletişim derslerinin müfredatta ağırlıklı olarak birinci ve ikinci yılda bulunduğu görülmekte ve öğrencilerin eğitim hayatlarının ilk yıllarında, gelişmelerinin erken dönemlerinde iletişim becerilerinin geliştirilmesi doğru bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir.

Amerika ve Kanada’da yapılan çalışmada, iletişim derslerini veren yetmiş öğretim üyesinin 37’sinin (%53) diş hekimi olduğu, 33’ünün ise (%47) farklı alanlardan olduğu tespit edilmiştir. Diş hekimi olmayan diğer eğitimcilerin %58’i psikoloji, %42’si ise eğitim, ekonomi ve siyaset bilimi, sosyoloji, iletişim ve halk sağlığı alanlarında lisans derecesine sahip olan eğitimcilerdi. Eğitim için birincil sorumluluğa sahip olanların yaklaşık yarısının diş hekimi olmaması, öğretimde çeşitli disiplinlerin yer aldığı göstermektedir. Psikologların uzmanlık alanları itibarıyla iletişim becerilerine daha fazla sahip oldukları için iletişim eğitiminde psikologlara daha fazla yer verildiği düşünülmektedir.¹⁵ Yine başka bir çalışmada tercihen hem sosyal bilimler/psikoloji alanından hem de diş hekimliği mesleğinden yetenekli eğitmenlerin kullanılmasının öğrencilerin öğrenimine birçok faydası olduğu bulunmuştur.¹⁷ Tıp eğitiminde 6 yıl boyunca verilen iletişim eğitiminde ise tüm eğitim oturumları pratisyen hekim ve psikologlardan oluşan bir ekip tarafından düzenlenmektedir. Çalışma iletişim eğitimini verecek eğitimciler için tıp bilimleri ile ilgilenen psikologlar gibi iletişim uzmanlarının, tıbbi iletişimle ilgilenen pratisyen hekimlerin ve kendi alanlarındaki tıbbi sorunlarla ilgili iletişim konuları çalışan tıp uzmanlarının daha uygun olduğunu belirtmektedir.²³ Bu çalışmanın sonuçları ise fakültelerde iletişim derslerini yürüten eğitimcilerin sadece 6’sının iletişim uzmanı (%10,5) olduğunu göstermektedir. Bu 6 öğretim elemanı da devlet üniversitelerinde iletişim dersini yürüten kişilerdir. Vakıf üniversitelerinde iletişim dersini yürüten iletişim uzmanı bulunmamaktadır. İnsan psikolojisi alanında uzman olan ve iletişim eğitimi vermeye yetkin olarak düşünülebilecek eğitimcilerin (psikiyatr hekim, psikolojik danışman ve uzman psikolog) sayısı ise devlet üniversitelerinde 3 kişi, vakıf üniversitesinde ise 1 kişidir. Devlet üniversitelerinde iletişim derslerini veren öğretim elemanlarının %6,8’i psikoloji alanında eğitim almış biri iken vakıf üniversitelerinde bu oran %3,7’dir. Genel olarak iletişim dersinin fakülte bünyesinde görevli olan diş hekimleri tarafından

(devlet üniversitelerinde %25, vakıf üniversitelerinde %3,7) ve fakülte dışı hekimler tarafından (devlet üniversitelerinde %11,4, vakıf üniversitelerinde %3,7) verildiği görülmektedir. Ayrıca alan dışı olarak eğitim bilimci ve işletmeci tarafından iletişim dersi verildiği de gözlemlenmektedir. İletişim dersinin bu alanda ya da psikoloji alanında uzman biri tarafından verilmesi yani kişiler arası ilişkiler üzerine yetkin, alana hâkim uzmanlar tarafından verilmesi daha doğru bir yaklaşımdır.

Her ne kadar dış hekimliği fakültesi dekanları hâlihazırda yoğun olan müfredatta reform yapmanın zor olduğunu dile getirirler de²⁶ eğitim döneminde etkili iletişim becerisi eğilimlerini öğretmek geleceğin hekimlerine mesleki anlamda katkı sağlayacak ve toplumun gelecekte daha iyi sağlık hizmetine kavuşması için olumlu bir yatırım olacaktır.²⁷

Sonuç

Dış hekimliği öğrencilerinin iletişim becerilerinin eğitim dönemlerinde geliştirilmesi; çalışma hayatlarında hasta ile daha iyi iletişim ve güçlendirilmiş bir hekim hasta ilişkisi kurmalarını sağlayarak sunulan hizmetin kalitesini, tedavinin etkinliğini arttıracaktır. Bu çalışmanın sonuçları devlet üniversitesinde %42,7; vakıf üniversitesinde %8 oranında iletişim derslerinin bulunduğu ve daha çok seçmeli ders kategorisinde yer aldığını (devlet %81,8 ve vakıf %69,2) göstermektedir.

Açılan iletişim derslerinin %49,1'si devlet üniversitelerinde, %10,5 ise vakıf üniversitelerinde bulunmaktadır. Devlet üniversitelerinin müfredatlarında yer alan seçmeli iletişim derslerinin %71,4'ü, vakıf üniversitelerinin müfredatlarında yer alan seçmeli iletişim derslerinin ise %33,3'ü açılmıştır. Genel olarak ise açılan seçmeli derslerin %90,9'u devlet üniversitelerinde, %9,1'i ise vakıf üniversitelerinde bulunmaktadır.

İletişim dersinin devlet üniversitelerinde haftalık 1 saat (%54,5), toplamda 14 saat; vakıf üniversitelerinde ise haftalık 2 saat (%69,2), toplamda 30 saat olarak verildiği tespit edilmiştir. Bu ders süreleri özellikle de dış hekimliği fakültelerinin mesleki becerilere yönelik yoğun müfredatları düşünüldüğünde yeterli görülmektedir. Hem devlet üniversitelerinin hem de vakıf üniversitelerinin iletişim derslerine en çok ikinci sınıfta yer verdikleri görülmüştür. Öğrencilere erken dönemde iletişim becerilerini kazandırma noktasında eğitim hayatlarının

ilk yıllarında iletişim becerilerinin verilmesi doğru bir yaklaşımdır.

İletişim derslerini yürüten kişilerden sadece 6'sının iletişim uzmanı (%13,6) olduğu ve devlet üniversitelerinde bulunduğu, derslerin daha çok hekimler tarafından yürütüldüğü görülmektedir. İletişim dersinin iletişim alanında ya da psikoloji alanında uzman biri tarafından verilmesi öğrencilere etkin iletişim becerilerini kazandırmak açısından daha doğru bir yaklaşımdır. Aynı zamanda dersin içeriğinin bir hekimle koordineli olarak belirlenmesi, öğrencilerin mesleki iletişim ihtiyaçlarına uygun bir öğretim yapılması açısından uygun bir yöntem olabilir.

Bu çalışma ülkemizde devlet ve vakıf üniversitelerinde bulunan dış hekimliği fakültelerindeki iletişim eğitiminin bir portresini çıkarmaktadır. İletişim derslerinin daha çok seçmeli ders kategorisinde yer alması, açılma durumunun olması ve öğrencinin tercihine bırakılması hekim-hasta ilişkisinde önemli bir rolü olan iletişim becerilerine yeteri kadar yer verilmemesi anlamına gelmektedir. Sonuç olarak, etkin iletişim becerilerini öğrencilere kazandırmak için iletişim derslerine müfredatlarda zorunlu ders olarak yer verilmesi ve farklı seviyelerde konuları içerecek şekilde müfredat boyunca yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Kaynaklar

1. Gürüz D, Eğinli A. Kişilerarası iletişim-bilgiler-etkiler-engeller-. 1. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2008, 5.
2. McQuail D, Windahl S. Çeviri Yumlu K. İletişim modelleri-kitle iletişim çalışmalarında-. 3. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2010, 18.
3. Ertürk Y. Kişilerarası iletişim. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları, İstanbul, t.y, 144.
4. Memarpour M, Bazrafkan L, Zarei Z. Assessment of dental students' communication skills with patients. J of Advances in Med Educ. & Professionalism. 2016;4(1):33-8.
5. Stewart MA. Effective physician-patient communication and health outcomes: a review. Can Med Assoc. 1995;152(9):1423-33.
6. Alvarez S, Schultz JH. A communication-focused curriculum for dental students – an experiential training approach. BMC Med Educ. 2018;18(55):1-6.
7. Lloyd M, Bor R, Noble L. Clinical communication skills for medicine. 4th ed. Elsevier, 2019, 1.
8. Schildmann J, Kampmann M, Schwantes U. Teaching courses on aspects of medical history taking and communication skills in Germany: a survey among students of 12 medical faculties. Zeitschrift Für ärztliche Fortbildung und Qualitätssicherung. 2004;98(4):287-92.
9. Laidlaw A, Hart J. Communication skills: An essential component of medical curricula. Part I: Assessment of clinical communication: AMEE Guide No. 51. Med Teach. 2011;33:6-8.
10. Burkert V, Stoykova M, Semerdjieva M. Communication skills teaching methods in dental education – a review. Folia Medica. 2021;63(1):30-4.
11. Ramseier CA, Hübschi C, Crnić T, Woelber JP. Implementation of a communication curriculum in undergraduate dental education—students' opinions during a 5-year development phase. Eur J Dent Educ. 2024;28, 227–35.
12. Rüttermann S, Sobotta A, Hahn, P, et al. Teaching and assessment of communication skills in undergraduate dental education –a survey in German speaking countries. Eur J Dent Educ. 2017;21:151-8.
13. Moore R. Maximizing student clinical communication skills in dental education—A narrative review. Dent. J. 2022;10(57):1-15.
14. Türkiye Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Lisans Atlası, Diş Hekimliği Bulunan Tüm Üniversiteler, <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10049>, Erişim Tarihi: 08.10.2020.
15. Yoshida T, Milgrom P, Coldwell S. How do U.S. and Canadian dental schools teach interpersonal communication skills? J of Dent Educ. 2002;66(11):1281-88.
16. Molen HT, Klaver AAM, Duyx MPMA. Effectiveness of a communication skills training programme for the management of dental anxiety. British Dent J. 2004;196(2):101-7.
17. Hannah A, Millichamp JC, Ayers KMS. A communication skills course for undergraduate dental students. J of Dent Educ. 2004;68(9):970-7.
18. Partric B, Ahmed YA. Communication skills training in the medical curriculum. J of Educ. and Learning. 2013;7(3):129-34.
19. Gebhardt C, Mehnert-Theuerkauf A, Hartung T, et al. COMSKIL: A communication skills training program for medical students. GMS J for Med Educ. 2021;38(4):1-20.
20. Krause F, Ziebolz D, Rockenbauch K, et al. A video-and feedback-based approach to teaching communication skills in undergraduate clinical dental education: The student perspective. Eur J Dent Educ. 2021;00:1–9.
21. Uhm S, Lee GH, Jin JK, et al. Impact of tailored feedback in assessment of communication skills for medical students. Med Educ. Online. 2015;20:1-7.
22. Dalen JV, Bartholomeus P, Kerkhofs E, et al. Teaching and assessing communication skills in Maastricht: the first twenty years. Med Teach. 2001;23(3):245-51.
23. Deveugele M, Derese A, Maesschalck SD, et al. Teaching communication skills to medical students, a challenge in the curriculum? Patient Educ. and Counseling. 2005;58:265–70.
24. Berry M, Rodrigues V, Evans JL, Castro de Souza MI, Reher V. Design of a communication skills course in dentistry: Applying active-learning strategies to improve educational outcomes. Eur J Dent Educ. 2022;26:577–85.
25. Carey JA, Madill A, Manogue M. Communications skills in dental education: a systematic research review. Eur J Dent Educ. 2010;14:69-78.
26. Graber DR, O'Neil EH, Bellack JP, Musham C, Javed T. Academic deans' perceptions of current and ideal curriculum emphases. J of Dent Educ. 1998;62:911-18.
27. Choudhary A, Gupta V. Teaching communications skills to medical students: introducing the fine art of medical practice. Int J of Applied and Basic Med Res. 2015;5(1):41-4.